

здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.06 / Т.І. Чернігівець ; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. – К., 2002. – 19 с.

10. Шанскова Т.І. Основні технологічні аспекти підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з сім'ями різних типів / Т.І. Шанскова // Наукові записки Ніжинського держ. ун-ту ім. М. Гоголя. – 2004. - № 4. – С. 24-26.

В статтє актуалізована проблема підготовки соціальних педагогів к діяльності в культурно-досугової сфері, раскрыта суцність понять «організація досуга» и «сценарно-режиссерская работа», определены направления, этапы и особенности организационно-методического аспекта профессиональной подготовки будущих социальных педагогов к сценарно-режиссерской работе.

Соціальний педагог, функції соціального педагога, професійна підготовка майбутнього соціального педагога, культурно-досугова сфера, організація досуга, сценарно-режиссерська робота, організаційно-методическі умови.

The article is actualized the problem of social pedagogues' preparation for work in the cultural and leisure sphere. Isdescribed the essence of concepts «organization of leisure» and «screenwriting-producing work». Are defined the directional stages and characteristics of organizational and methodological aspects of training of future social pedagogues preparation for screenwriting-producing work.

Social teacher, functions of social teacher, professional training of future social teacher, culturing and leisure sphere, organization of leisure, screenwriting and producing work, organizationally methodical conditions.

УДК 372.854.026

ВПЛИВ ТРИКОМПОНЕНТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ НА РІВЕНЬ ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ ПІД ЧАС ФОРМУВАЛЬНОГО ЕТАПУ ЕКСПЕРИМЕНТУ

В.А. Яковлева, кандидат педагогічних наук

Здійснено аналіз впливу трикомпонентної технології на рівень пізнавальної самостійності школярів під час формувального етапу експерименту. Виявлено зростання рівнів пізнавальної самостійності учнів старшої школи, зумовлене уведенням у процес вивчення соціально-економічної географії світу авторської методики, спроектованої у моделі формування пізнавальної

самотійності учнів у процесі вивчення соціально-економічної географії світу.

Контрольна і експериментальна групи; якість знань, рівень пізнавальної самотійності, рівень активності, тип мотивації.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Запланованим результатом проведеного педагогічного експерименту було зростання рівня пізнавальної самотійності учнів старшої школи, зумовлене уведенням у процес вивчення соціально-економічної географії світу авторської методики, спроектованої у моделі формування пізнавальної самотійності учнів у процесі вивчення соціально-економічної географії світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Деякі аспекти цієї проблеми досить добре розроблені вітчизняними і зарубіжними педагогами – П. Атаманчуком, Ю. Бабанським, Л. Боровик, Г. Гарбар, Є. Голантом, Н. Готрою, Н. Дайрі, Г. Думанською, Б. Єсиповим, Л. Жаровою, С. Каяліною, Б. Коротяєвим, М. Кухарєвим, І. Лернером, М. Махмутовим, П. Підкасистим, Н. Половниковою, Т. Шамовою та ін.

Мета статті розглянути та експериментально перевірити вплив трикомпонентної технології на пізнавальну самотійність студентів.

Виклад основного матеріалу. Формувальний етап педагогічного експерименту дозволив упровадити у навчально-виховний процес експериментальних класів трикомпонентну технологію вивчення соціально-економічної географії світу. Розглянемо отримані показники та порівняємо їх з результатами контрольної групи.

Тест-опитувальник МУН дозволив нам перевірити рівень сформованості навчальної мотивації учнів (табл. 1), що відповідає мотиваційному критерію сформованості пізнавальної самотійності учнів у процесі вивчення соціально-економічної географії світу.

Таблиця 1

Розподіл респондентів контрольної і експериментальної груп за типом мотивації у навчанні до і після формувального етапу педагогічного експерименту

№	Тип мотивації	Експериментальна група				Контрольна група			
		До		Після		До		Після	
		к-ть	у %	к-ть	у %	к-ть	у %	к-ть	у %
1	Мотивація успіху	17	20,0	46	54,1	18	20,7	20	23,0
2	Мотивація страху невдач	33	38,8	24	28,2	39	44,8	43	49,4
3	Мотивація не виражена	35	41,2	15	17,7	30	34,5	24	27,6
Всього		85	100	85	100	87	100	87	100

Представлені у таблиці 1 результати демонструють стійкість інтересу школярів до вивчення соціально-економічної географії світу, рівень розвитку їх пізнавальних потреб та спрямованість на використання набутих знань у повсякденному житті.

Відповідно видно, що показники мотивації успіху у навчальній діяльності старшокласників контрольної групи значно не змінилися і становлять одну п'яту частину усіх досліджуваних. Це свідчить про низьку мотиваційну готовність учнів контрольних груп до пізнавальної самостійності (рис. 1).

Як видно з рис. 1., мотивація успіху у школярів експериментальної групи після формульовального етапу педагогічного експерименту зросла більш, ніж вдвічі (з 20% до 54,1%), що, на нашу думку, вказує на стійкість пізнавальних інтересів та спрямованість особистості школярів на самостійне вивчення соціально-економічної географії світу та використання набутих у процесі навчання знань, такий тип мотивації сприяє пізнавальній активності та самостійності старшокласників, забезпечує самостійну постановку навчальних завдань та пошук шляхів їх розв'язання [2].

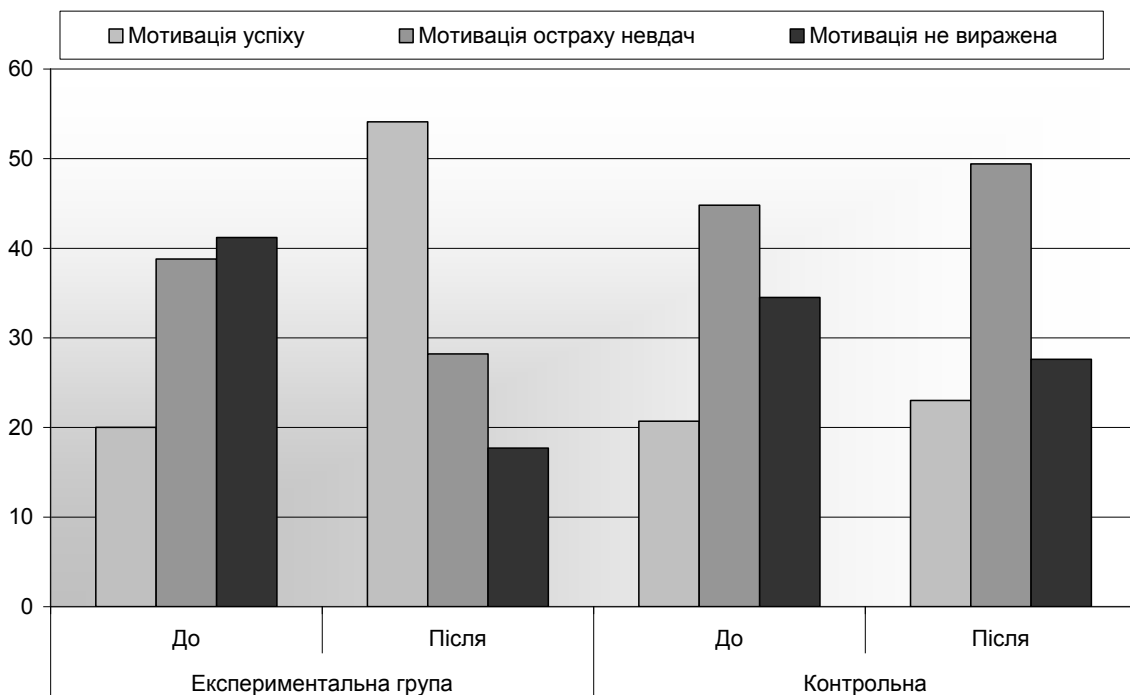

Рис. 2 Характер і співвіднесення типів навчальної мотивації учнів контрольної і експериментальної груп, у % до і після формульовального етапу педагогічного експерименту

У експериментальній групі також значно змінилися показники за шкалою «Мотивація не виражена» - до проведення формульовального етапу експерименту 41,2%; після – 17,7%. Таким чином, запропонована трикомпонентна технологія вивчення соціально-економічної географії світу, яка була впроваджена у освітній процес

експериментальних груп, дозволила старшокласникам визначитися із цілями дидактичного процесу, усвідомити власні пізнавальні та навчальні потреби, зробити інтерес до вивчення географії більш стійким та свідомим.

Те, що у контрольній групі досліджуваних учнів переважають показники за шкалою «Мотивація остраху невдач» (49,4% респондентів) ми пов'язуємо також із виявленням необхідності побудови навчально-виховного процесу з урахуванням сучасних методологічних засад, на яких була побудована модель формування пізнавальної самостійності учнів у процесі вивчення соціально-економічної географії світу – діяльнісному, особистісно зорієнтованому, синергетичному теоретичних підходах, які дозволяють змістити акценти у навчальній мотивації школярів з уникнення неприємностей (як-от: острах гніву дорослих, зниження рейтингу, отримання негативних оцінок та інше) на досягнення у навчальній та соціальній діяльності (переживання ситуації успіху, можливість самовираження, усвідомлення своїх сильних сторін, тощо). [3]

Сукупність представлених критеріїв пізнавальної самостійності старшокласників тісно взаємозумовлена, що дозволяє стверджувати: зростання показників учнів за одним критерієм (шкалою) зумовлює зростання за іншим і навпаки. Так, мотиваційний критерій пізнавальної самостійності тісно пов'язаний з діяльнісним, оскільки будучи сформованим саме у процесі діяльності може бути розкритий через навчальну діяльність. Рівень пізнавальної активності, що відповідає діяльнісному критерію пізнавальної самостійності старшокласників після формувального етапу педагогічного експерименту відображено у таблиці 2.

Таблиця 2

Розподіл респондентів контрольної і експериментальної груп за рівнями активності у навчанні до і після формувального етапу педагогічного експерименту

№	Рівень активності	Експериментальна група				Контрольна група			
		До		Після		До		Після	
		к-ть	у %	к-ть	у %	к-ть	у %	к-ть	у %
1	<i>Високий</i>	15	17,7	53	62,4	20	23,0	19	21,8
2	<i>Середній</i>	54	63,5	30	35,3	47	54,0	53	60,9
3	<i>Низький</i>	16	18,8	2	2,3	20	23,0	15	17,3
	<i>Всього</i>	85	100	85	100	87	100	87	100

Як видно з таблиці 2, характер розподілу рівня активності школярів експериментальної групи за шкалами видозмінився: після формувального етапу педагогічного експерименту основна частка припадає на високий рівень навчальної активності (62,4%

досліджуваних), в той час як у контрольній групі основа масова доля відповідей респондентів припадає на середній рівень активності у навчанні (60,9% старшокласників).

Перерозподіл школярів за рівнями активності у експериментальній групі ми пов'язуємо зі спеціально організованим процесом вивчення соціально-економічної географії світу, представленим у моделі формування пізнавальної самостійності учнів, а саме зросла інтенсивність та якість участі школярів у навчально-виховному процесі через висунення ідей щодо його організації, проведення та оцінки; участі школярів у житті класу та школи; активності постановки та вирішення навчальних завдань з курсу соціально-економічної географії світу.

Динаміка розподілу школярів за рівнями навчальної активності унаочнена на рисунку 2.

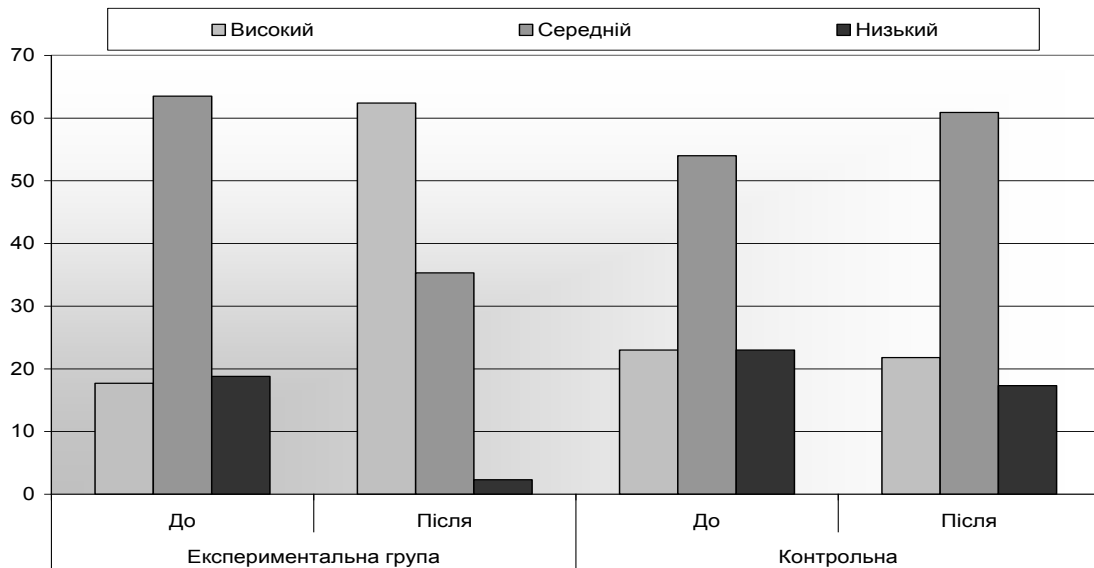

Рис. 2. Характер і співвіднесення рівнів пізнавальної активності учнів контрольної і експериментальної груп, у % до і після формувального етапу педагогічного експерименту

Як видно, показники контрольної групи досліджуваних після проведення формувального етапу педагогічного експерименту практично не змінилися (у межах 5%). Діяльнісний критерій рівня пізнавальної самостійності учнів тісно пов'язаний з когнітивним оскільки засвоєння знань з курсу соціально-економічної географії світу веде до необхідності їх реалізації через вміння і навички у практичній перетворювальній діяльності.

Когнітивний критерій рівня пізнавальної самостійності старшокласників спрямований на визначення якості знань з курсу соціально-економічної географії світу (табл. 3) та загальної якості знань учнів контрольної і експериментальної груп (табл. 3) до і після проведення формувального етапу педагогічного експерименту.

Таблиця 3

Розподіл респондентів контрольної і експериментальної груп за якістю знань з соціально-економічної географії світу до і після формувального етапу педагогічного експерименту

№	Якість знань з соціально-економічної географії світу	Експериментальна група				Контрольна Група			
		До		Після		До		Після	
		к-ть	у %	к-ть	у %	к-ть	у %	к-ть	у %
1	9-12 балів	37	43,5	51	60,0	41	47,1	40	45,9
2	5-8 балів	46	54,1	34	40,0	45	51,7	46	52,9
3	1-4 бали	2	2,4	0	0	1	1,2	1	1,2
Всього		85	100	85	100	87	100	87	100

Якісні показники знань з курсу соціально-економічної географії світу показують, на нашу думку, узагальнені дані про сформованість навчальної мотивації та пізнавальної активності, оскільки виступають кількісним відображенням якісної характеристики, що притаманне кваліметричним процесам.

Відповідно можна виділити учнів з високим (9-12 балів за 12-ти бальною шкалою оцінювання), середнім (5-8 балів) та низьким (1-4 бали) рівнями якості знань з предмету, що корелює з рівнями пізнавальної самостійності. Як видно з табл. 3., високий рівень якості знань старшокласників експериментальної групи після формувального етапу педагогічного експерименту виріс на 16,5%, низький рівень відсутній (0%). Динаміка зміни описуваного явища представлена на рис. 3.

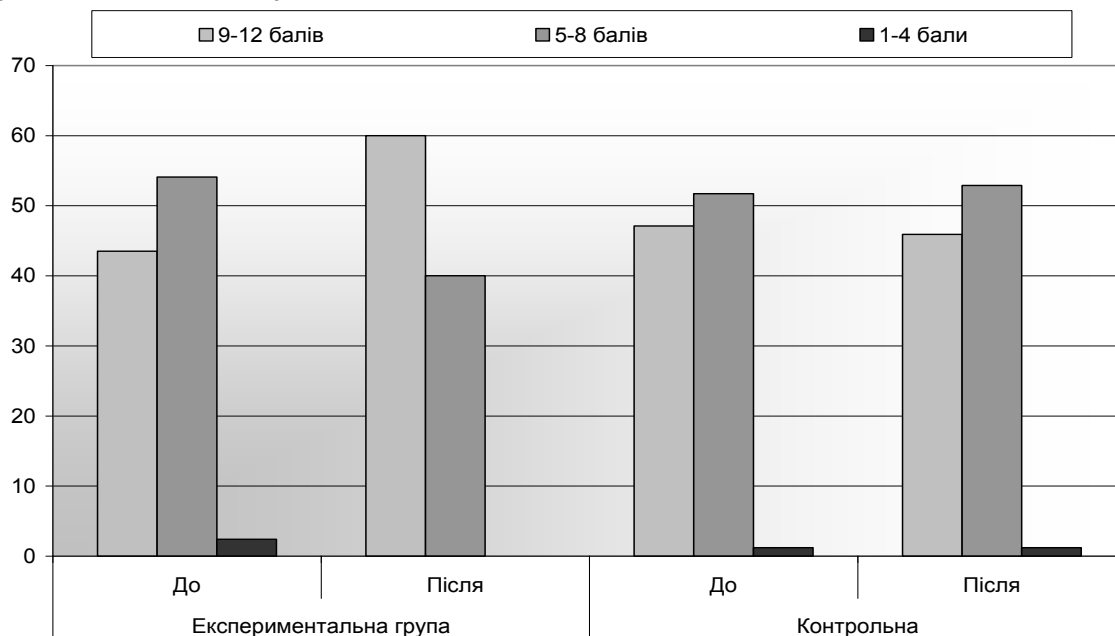

Рис. 3. Розподіл якості знань учнів контрольної і експериментальної груп з соціально-економічної географії світу, у % до і після формувального етапу педагогічного експерименту

З рис. 3 видно, що запропонована нами модель формування пізнавальної самостійності учнів у процесі вивчення соціально-економічної географії світу забезпечує зростання якості знань школярів та переміщення їх з групи з низьким та середнім рівнем знань до групи з високим рівнем знань. Показники якості вивчення географії у контрольній групі майже не змінилися.

Одночасно нами відстежувалися успішність та якість знань старшокласників з інших предметів, оскільки пізнавальна самостійність є, на нашу думку, особистісним новоутворенням, що, будучи сформованим в певних видах діяльності, не може не поширюватися на інші сфери життєдіяльності, в тому числі на загальну успішність освітнього процесу. Таке теоретичне положення було підтверджене нами експериментально (табл. 4, рис. 4).

Таблиця 4

Розподіл респондентів контрольної і експериментальної груп за загальною якістю знань до і після формувального етапу педагогічного експерименту

№	Загальна якість знань	Експериментальна група				Контрольна група			
		До		Після		До		Після	
		к-ть	у %	к-ть	у %	к-ть	у %	к-ть	у %
1	9-12 балів	31	36,5	47	55,3	30	34,5	32	36,8
2	5-8 балів	50	58,8	37	43,5	53	60,9	52	59,8
3	1-4 бали	4	4,7	1	1,2	4	4,6	3	3,4
Всього		85	100	85	100	87	100	87	100

Високі показники якості знань у досліджуваних експериментальної групи зросли з 36,5% до 55,3%, різниця між показниками становить 18,8%, у контрольній групі школярів цей рівень зріс лише на 2,3% (рис. 2.6). Низький рівень загальної успішності учнів експериментальної групи знизився з 4,7% до 1,2%, контрольної групи – до 3,4%.

Таким чином, спеціально створені умови формування пізнавальної самостійності учнів при вивченні соціально-економічної географії світу опосередковано впливають на зростання якості знань та успішності навчальної діяльності старшокласників загалом у освітньому процесі.

Це, на нашу думку, підвищує методичну цінність запропонованої моделі формування пізнавальної самостійності учнів у процесі вивчення соціально-економічної географії світу та дозволяє її поширити на весь навчально-виховний процес старшої школи, що забезпечить інтенсифікацію очікуваних результатів.[4]

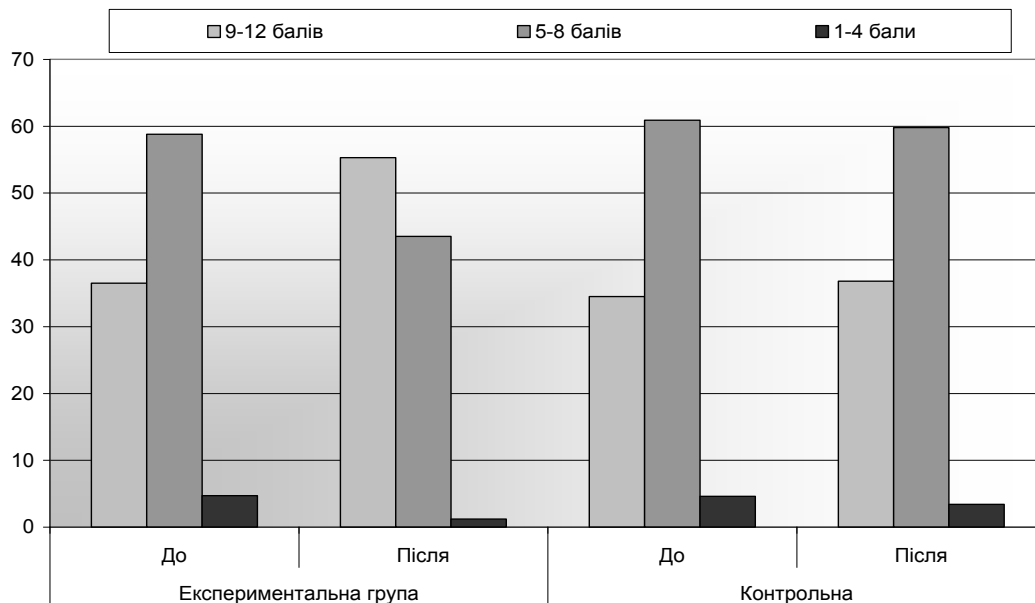

Рис. 4. Розподіл якості знань учнів контрольної і експериментальної груп з усіх дисциплін, у % до і після формувального етапу педагогічного експерименту

Сукупність отриманих показників дозволяє узагальнити дані щодо рівня сформованості пізнавальної самостійності старшокласників (табл. 5).

Таблиця 5

Розподіл респондентів контрольної і експериментальної груп за рівнями пізнавальної самостійності до і після формувального етапу педагогічного експерименту

№	Рівень пізнавальної самостійності	Експериментальна група				Контрольна група			
		До		Після		До		Після	
		к-ть	у %	к-ть	у %	к-ть	у %	к-ть	у %
1	Високий	10	11,8	47	55,3	11	12,6	13	15,0
2	Достатній	38	44,7	33	38,8	34	39,1	35	40,2
3	Початковий	37	43,5	5	5,9	42	48,3	39	44,8
Всього		85	100	85	100	87	100	87	100

Високий рівень пізнавальної самостійності досліджуваних учнів експериментальної групи зріс з 11,8% на констатувальному етапі педагогічного експерименту до 55,3% після впровадження трикомпонентної технології вивчення соціально-економічної географії світу і моделі формування пізнавальної самостійності учнів у процесі вивчення соціально-економічної географії світу, що доводить їх ефективність та доцільність. На рис. 5 визначена динаміка перерозподілу старшокласників за рівнями пізнавальної самостійності [1].

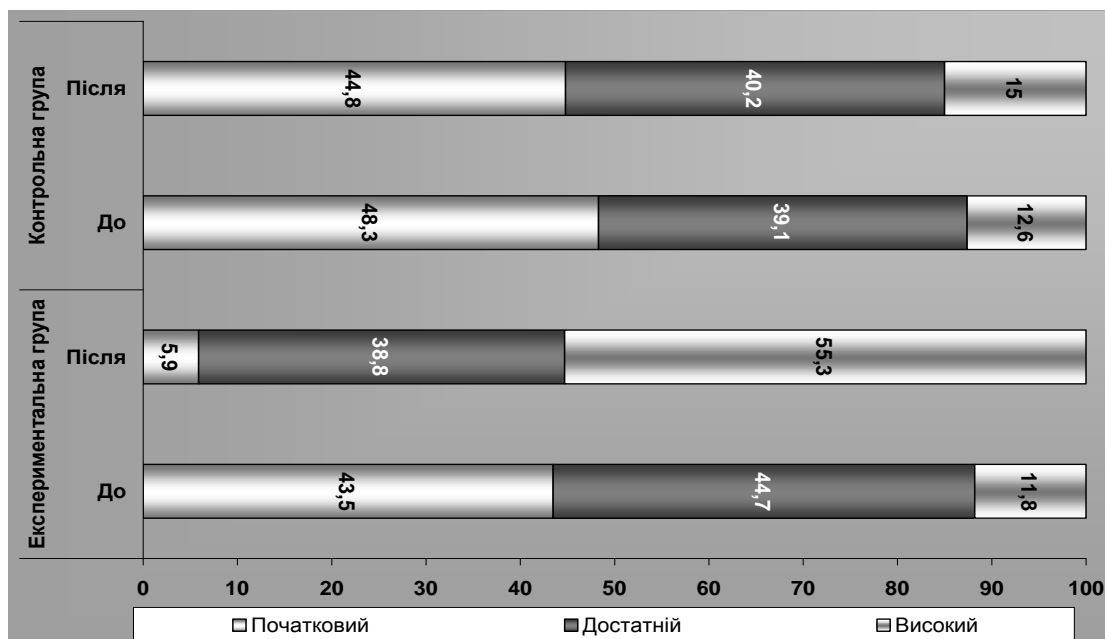

Рис. 5. Розподіл рівнів сформованості пізнавальної самостійності учнів контрольної і експериментальної груп, у % до і після формувального етапу педагогічного експерименту

Висновки. Зміни в рівні пізнавальної самостійності учнів контрольної групи (високий рівень – з 12,6% до 15,0%; достатній – з 39,1% до 40,2%; початковий – з 48,3% до 44,8%) ми пов'язуємо з переходом школярів з середньої до старшої школи, підготовкою до професійного навчання, усвідомленням мети отримання освіти, психологічними особливостями юнацького віку. Однак ці зміни є статистично не достовірними та суб'єктивними.

В той же час учні експериментальної групи після формувального етапу педагогічного експерименту володіють більш значними та значимими результатами рівня сформованості пізнавальної самостійності (94,1% досліджуваних мають високий і достатній рівні пізнавальної самостійності), що підтверджує ефективність запропонованої методики викладання соціально-економічної географії світу.

Список використаних джерел

1. Балицька Т. В. Психолого-педагогічні та методичні умови організації самостійної роботи студентів у світлі Болонського процесу [Електронний ресурс] / Т. В. Галицька. — Режим доступу до ресурсу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpkp/Sp/2009_11/36.pdf.
2. Герасимов И. Г. Структура научного исследования : Философский анализ познавательной деятельности в науке : [монография] / И. Г. Герасимов. — М. : Мысль, 1985. — 215 с.
3. Дубасенюк О. А. Основи теорії і практики професійної і виховної діяльності / О. А. Дубасенюк. — Житомир : Житомир. держ. пед. ін-т, 1995. — 187 с.

4. Липова Л. А. Відбір змісту освіти на етапі допрофільної підготовки учнів [Електронний ресурс] / Л. А. Липова, С. М. Мартиненко. — Режим доступу до ресурсу : <http://www.lib.ua-ru.net/inode/39535.html>.

В статье проанализировано влияние трехкомпонентной технологи на уровень познавательной самостоятельности школьников во время формироваельного этапа эксперимента. Выявлен рост уровней познавательной самостоятельности учащихся старших классов, обусловленный введением в процесс изучения социально-экономической географии мира авторской методики, спроектированной в модели формирования познавательной самостоятельности учащихся в процессе изучения социально-экономической географии мира.

Контрольная и екпериментальная группы; качество знаний, уровень познавательной самостоятельности, уровень активности, тип мотивации.

In the article influence of three-component technology is analysed on the results of the forming stage of experiment. Found out growth of levels of cognitive independence of students of senior school, predefined introduction to the process of study of socio-economic geography of the world of author method, projected in the model of forming of cognitive independence of students in the process of study of socio-economic geography of the world.

Kontrolnaya and ekperymentalna group, quality of knowledge, level poznavatelnoy samostoyatel'nosty, level of activity, type of motivation.

УДК 378

ВИМОГИ ДО ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ У ЗАКЛАДАХ ІНТЕРНАТНОГО ТИПУ

***Н.Т. Тверезовська, доктор педагогічних наук,
Р.М. Білик, магістрант***

Розкрито теоретичні й практичні аспекти соціально-педагогічної практики майбутніх соціальних педагогів-організаторів соціально-виховної діяльності у школах інтернатного типу. Доведено, що зміст та організація практики, ретельний відбір баз її проходження, кваліфіковане керівництво сприятимуть адаптації майбутніх соціальних педагогів до обраної професії.

Організатор соціально-виховної діяльності, заклади інтернатного типу, соціальна адаптація, соціально-